

Οι απαρχές της χριστιανικής ταυτότητας στη Μικρά Ασία τον 8' αι. μ.Χ. (3ο μέρος)

[/ Πεμπτουσία](#)

Όσον αφορά στην πόλη, τα «Καισάρεια» η «Σεβαστεία» ήταν ναοί προς τιμήν του Καίσαρος η του Σεβαστού. Ο όρος χρησιμοποιούνταν επίσης και για αγώνες πού δινόταν προς τιμήν τους. Κατ' επέκτασιν χρησιμοποιούνταν ως τίτλος τιμής μιας πόλεως πού περιελάμβανε παρόμοιες δραστηριότητες. Με την απονομή αυτού του τίτλου, καθώς και του τίτλου της «πόλεως-νεωκόρου» από τον αύγουστο Κόμμοδο (β'αί. μ.Χ.), η κυριότερη πόλη της Καππαδοκίας, τα Μάζακα, μετονομαζόμενη σε Καισάρεια, απέκτησε το σπάνιο και σημαντικότερο για την εποχή προνόμιο της ίδρυσης ναού αυτοκρατορικής λατρείας. Το γεγονός αυτό συνεπάγονταν ραγδαία οικονομική ανάπτυξη για την πόλη, δημιουργία μεγάλων εκπαιδευτηρίων κλασσικής παιδείας και επιπλέον σημαντικών θρησκευτικών τελετών 15 παγανιστικού φυσικά χαρακτήρα προς τιμήν η προς λατρεία του Ρωμαίου αυγούστου.

Οι τελετές της αυτοκρατορικής λατρείας ετελούντο σε όλη την έκταση της αυτοκρατορίας σε 16 θέατρα, στάδια και ναούς μεγάλων διαστάσεων. Περιελάμβαναν μεγαλοπρεπείς πομπές προς το θυσιατήριο, το «Καισαρείον», θυσίες ζώων, θηριομαχίες και ολοκληρώνονταν συνήθως με μουσικούς, γυμνικούς ή ιππικούς αγώνες. Οι ημέρες των αυτοκρατορικών λατρειών επαναλαμβάνονταν κατά τακτά διαστήματα και σκοπός τους ήταν κυρίως η εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής δια της κοινής υποταγής στο πρόσωπο του αυγούστου. Η υποχρεωτική προσέλευση όλων των υπηκόων, όλων των κοινωνικών τάξεων, διασφαλιζόνταν με τη συστηματική αστυνόμευση των αστικών κέντρων αλλά και της υπαίθρου, καθώς και με συχνές απογραφές του πληθυσμού. Οι ημέρες δε της λατρείας αυτής εθεσπίζοντο αργίες. Μέχρι τις αρχές του κ' αι. σώζονταν ερείπια του θεάτρου της Καισάρειας στο οποίο εμαρτύρησε ο μάρτυς Γόρδιος (3 Ιανουαρίου) (G. Bernardakis, "Notes sur la topographie de Cesaree de Cappadoce", *Echos d'Orient*, v.11, no 68 (1908) 22-27, 26), όπως αναφέρει στον Πανηγυρικό του ο Μ. Βασίλειος: «καί ὅσον λειπόμενον ἦν τῶν οἰκητόρων [τό θέατρον, ἐνν. τό πλῆθος], ἐκχυθέν πρό τοῦ τείχους, ἐώρα τό μέγα ἐκεῖνον καί ἐναγώνιον θέαμα» (PG 29,32 Ὅμιλ. εἰς Γόρδιον τόν μάρτυρα).

Εξάλλου, θεοποιημένο ήταν και το όρος Αργαίος (4000μ.), το υψηλότερο της μικρασιατικής χερσονήσου, στους πρόποδες του οποίου ήταν κτισμένη η Καισάρεια. Στο όρος αυτό ετελείτο λατρεία της φωτιάς, γινόταν θυσίες και

ενδεχομένως ανθρωποθυσίες, ενώ παράλληλα στα σπήλαια του κατέφευγε πλήθος χριστιανών κατά τούς μεγάλους διωγμούς. Από το όρος αυτό εξέδραμε ο προαναφερθείς μάρτυς Γόρδιος κατά τις ημέρες του Λικινίου.

Θα περίμενε κανείς μετά το Διάταγμα της Ανεξηθηρσκειάς, δια μιας, να φανεί ως επικρατέστερη θρησκεία στην Ανατολή ο Χριστιανισμός. Κάτι τέτοιο όμως δεν ήταν προφανές και αυτό για πολλούς λόγους. Η μεταστροφή των ανατολικών κοινωνιών δεν έγινε σε μία μέρα. Από την εμφάνιση του χριστιανισμού και έπειτα, με σταδιακό τρόπο, η επικρατούσα στη ρωμαϊκή οικουμένη ειδωλολατρική πολυθεΐα, επηρεαζόμενη κυρίως από τον Χριστιανισμό αλλά και από τον ιουδαϊκό μονοθεϊσμό, έδινε τη θέση της σε έναν μονοθεϊστικό γνωστικισμό ιουδαϊκού χρωματισμού. Δείγμα τέτοιας λατρείας είναι η αίρεση των υψισταρίων, η οποία επιδίδονταν σε υπαίθριες τελετές και έκανε λόγο για Θεό «ύψιστο», «παντοδύναμο» αλλά όχι «Πατέρα».

Κατά συνέπεια, οι χριστιανικές κοινωνικές νησίδες της μικρασιατικής χερσονήσου τής εποχής του πρώτου ημίσεως του δ'αι. και μετέπειτα, ζούσαν εν μέσω ενός περιβάλλοντος θρησκευτικού συγκρητισμού άκρως επικίνδυνου για την ορθόδοξη πίστη η οποία δεν είχε, η μόλις είχε, καταφέρει να διατυπώσει ρητώς μέρος του δόγματός της στο Σύμβολο της Πίστεως.

Παράλληλα, η ιρανοπερσική πυρολατρεία των Μαγουσαίων (η κατά άλλους Μάγων)

της Καππαδοκίας, διεσπαρμένων σε όλη την επαρχία —λαού πιθανόν περσικής καταγωγής, κατάλοιπου της παλαιάς περσικής κυριαρχίας στην περιοχή— ήταν αισθητή κυρίως στην καππαδοκική ύπαιθρο. Εκεί οι Μαγουσαίοι ζούσαν απομονωμένοι από το υπόλοιπο κοινωνικό περιβάλλον με υπαίθριες νυκτερινές θρησκευτικές τελετές και επικλήσεις δαιμόνων, παρουσιάζοντας ένα χριστιανικό επίχρισμα, αλλά στο βάθος συντηρώντας όλες της παγανιστικές τους συνήθειες και δεισιδαιμονίες αναλλοίωτες (Ramsay). Εξάλλου, ορισμένοι μελετητές (Endre Ivanka) υποστηρίζουν το ιρανοπερσικό κοινωνικό υπόβαθρο της καππαδοκικής κοινωνίας μέχρι την επικράτηση σ' αυτήν του χριστιανισμού.

Οι υπαίθριες αυτές θρησκευτικές τελετές τόσο των Μαγουσαίων όσο των Υψισταρίων αλλά και άλλες πολύ αρχαιότερες λατρείες θεοτήτων της περιοχής όπως της Μά και του Μήν δεν θα μπορούσαν βέβαια να αφήνουν αδιάφορο το χριστιανικό ποίμνιο της καππαδοκικής επαρχίας ιδιαίτερα κατά την εποχή των διωγμών του αρειανισμού, την έκτη και έβδομη δεκαετία του δ' αι. Με δεδομένη την πολιτική στήριξη των χειροτονουμένων αρειανοφρόνων κληρικών, οι διαφωνούντες ορθόδοξοι δεν εδικοιούντο πλέον να ιερουργούν στους χριστιανικούς ναούς. Τελούσαν κατά συνέπεια τις χριστιανικές τελετές στην ύπαιθρο, όπου όμως το ποίμνιο αντίκρυζε τα τελούμενα από τις ομάδες των Μαγουσαίων, των Υψισταρίων και των υπολειμμάτων του ρωμαϊκού και καππαδοκικού πολυθεϊσμού. Κατά κοινή εξ άλλου ομολογία, οι αρχαίες χριστιανικές κοινωνίες κατά τον δ' αι. εξέρχονται σταδιακά από τα πρόσφατα βιώματά τους, έξωθεν εικόνων παγανισμού, έσωθεν φόβου και δεισιδαιμονιών εκ της παρατεταμένης δαιμονολατρίας. Εξ άλλου, έντονο ήταν το όλο παγανιστικό φυσικό περιβάλλον της εποχής, με τούς υπαίθριους βωμούς, τα ιερά, τα θυσιαστήρια και παντός είδους μνημεία του ανατολικού πολυθεϊσμού διάσπαρτα μέσα στην καππαδοκική φύση, παρ'όλη την διάδοση του χριστιανισμού στην περιοχή.

συνεχίζεται